
Woman Is Not a Banana

Ajatuksia taiteen merkityksistä ja prosessikuvaus taidenäyttelyn synnystä

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Lahdensivu 9.10.2012

Emma Nurmi

LAHDENSIVU

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Pedagoginen ohjaustoiminta

Tekijä	Emma Nurmi	Vuosi 2012
Työn nimi	Woman Is Not a Banana Ajatuksia taiteen merkityksistä ja prosessikuvaus taidenäyt- telyn synnystä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö kuvasi henkilökohtaisen taiteellisen prosessin vaiheet. Niiden lopputuloksena syntyi taidenäyttely ”Woman Is Not a Banana”, joka oli esillä Hämeen ammattikorkeakoulun Lahdensivun kampuksen Ilmarila-rakennuksen galleria-tilassa 22.5.2012–8.6.2012. Lisäksi opinnäytetyössä pohdittiin taiteen eri merkityksiä ja vaikutuksia.

Teoriaosuus keskittyi taiteellisen prosessin kuvaamiseen lähdekirjallisuuden ja prosessin aikana pidetyn työpäiväkirjan sekä otettujen valokuvien tukemana. Taustateoriassa perehdyttiin myös taiteen erilaisiin merkityksiin ja sen erilaisiin vuorovaikutuksiin.

Taiteellinen prosessi ja sen myötä syntyneet työt saivat ideansa Tansaniassa suoritetuista kahdesta työharjoittelujaksosta ja niiden myötä heränneistä ajatuksista ja tunteista naisten asemaa kohtaan Tansaniassa.

Taiteellisen prosessin tavoitteena oli kehittyä ammatillisena ja teknisenä osaajana, oppia prosessinomaisen työskentelyn kulku ja saada aikaan taidenäyttely. Taidenäyttelyn tavoitteena oli välittää tekijänsä kokemia ja tuntemia asioita taiteen keinoin sekä näyttää palasia tansanialaisten naisten elämästä ja toisesta kulttuurista.

Opinnäytetyö oli prosessikuvaus, ja sen lopputuloksena oli esittää Woman Is Not a Banana -taidnäyttely. Taidenäyttelyä koskevien tavoitteiden toteutumisesta todisteena ovat taidenäyttelyissä kävijöiltä saatu palaute.

Avainsanat Tansania, tasa-arvo, taidenäyttely, taide

Sivut 27 s. + liitteet 3 s.

LAHDENSIVU

Degree Programme in Crafts and Recreation

Pedagogic Crafts and Recreation

Author

Emma Nurmi

Year 2012

Subject of Bachelor's thesis

Woman Is Not a Banana

Thoughts on the Meaning of Art and Describing the Process of Creating an Art Exhibition

ABSTRACT

The objective of the thesis was to describe the different phases of a personal artistic process. As a result of the process, an art exhibition was accomplished. The art exhibition *Woman Is Not a Banana* was held in Ilmarila art gallery in Lahdensivu campus of HAMK University of Applied Sciences during 22 May – 8 June 2012. Another aim of the thesis was to contemplate on the meaning of art from different perspectives.

The theoretical background of the thesis focused on describing the artistic process and was supported by a work diary held during the process, source material and photographs. The background theory also dealt with different meanings of art, and the interaction and influences triggered by art.

The idea for the artistic process and all the art works originated from the thoughts and feelings towards the state of Tanzanian women which appeared during two work placements completed in Tanzania.

The aims of the artistic process were professional development, acquiring new techniques, adapting a process-like approach to working and to accomplish an art exhibition. The aim of the art exhibition was to convey the feelings and experiences of the artist by means of art as well as to show pieces of the life of Tanzanian women and of another culture.

The thesis was a process description which resulted in *Woman Is Not a Banana* art exhibition. Feedback collected from the viewers' works as a proof of the fulfilled aims of the art exhibition.

Keywords Tanzania, equality, art exhibition, art

Pages 27 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TYÖHARJOITTELUSTA SYDÄMEN ASIAKSI.....	1
2.1	Karibu Tanzania!.....	3
2.2	Naisten ja tyttöjen asemasta Tansaniassa.....	3
2.2.1	Puutteellisen terveydenhuollon vaikutukset ja naisten ympärileikkausten vaarat	4
2.2.2	Kaikki lähtee koulutuksesta.....	5
2.2.3	Naisten osuus poliittisesta ”kakusta”.....	5
2.3	Opinnäytetyön tavoitteet ja keskeiset kysymykset.....	6
3	TAITEEN MERKITYKSISTÄ	6
3.1	Taiteen monet kasvot	7
3.2	Taiteilijan tarve vaikuttaa - kantaa ottava taide	7
3.3	Keskenään keskustelevat taiteilija, teos ja katsoja	8
4	TAIDENÄYTTELYN TUOTTAMISEN PROSESSI	9
4.1	Innostus ja inspiraatio.....	10
4.2	Suunnittelu	11
4.3	Muutokset matkalla.....	11
4.4	Lopullinen kokonaisuus	12
4.4.1	Yleisöä osallistava palautteen keräämistapa	12
4.4.2	Rise	13
4.4.3	All the Paulinas.....	16
4.4.4	Sounds of a Tanzanian Day; Silence, Whisper, Sound, Voice, Noice ..	18
4.4.5	Woman Is Not a Banana	20
4.5	Näyttelyn ripustaminen ja avajaiset	21
4.6	Palaute ja arviointi.....	23
5	ALUN LOPUKSI	25
	LÄHTEET	27

- Liite 1 Näyttelyn mainos
Liite 2 Näyttelyssä olleet tekstit

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönäni kävin läpi henkilökohtaisen taiteellisen prosessin, jonka aikana valmistin ja kokosin Hämeen ammattikorkeakoulun Lahdensivun kampuksen Ilmarila-rakennuksen galleriassa 22.5.2012–8.6.2012 esillä olleen Woman Is Not a Banana -taidenäyttelyn. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa pohdin taiteen merkityksiä ja sen aikaan saamaa vuorovaikutusta taiteilijan, teoksen ja katsojan välillä.

Kahden vuonna 2011 opintoihini kuuluneen, Tansaniassa suoritettujen työharjoittelujakson inspiroimana halusin tarkastella opinnäytetyössäni, miten voisin taiteen keinoin kertoa Tansaniassa näkemiäni ja kokemiani asioita. Tansaniassa vallitseva epätasa-arvo ja patriarkaalinen kulttuuri antoivat minulle länsimaisena naisena paljon ajateltavaa siitä, miten eri tavalla nainen voi joutua elämänsä elämään toisenlaisessa kulttuurissa, kuin jossa itse elän. Päätin toteuttaa henkilökohtaisen taiteellisen prosessin ja tutkia sen kautta taiteen avulla kertomista sekä taiteen synnyttämää vuorovaikutusta. Halusin tutkia prosessityöskentelyn avulla myös omaa osaamistani ja tapojani työskennellä. Aiheeksi töilleni ja näyttelylleni tuli Tansanian naiset ja heidän taistelunsa miesten ylläpitämää valtaa vastaan.

Taiteellisen työskentelyn tuloksena syntyi näyttely, jolla oli sanoma ja tarkoitus ja sen ripustus oli mietitty tietyt seikat huomioiden. Tärkeintä opinnäytetyössäni oli saada aikaan näyttely ja pohtia miten esittää kokemuksensa ja ajatuksensa taiteen keinoin.

Opinnäytetyössäni olen perehtynyt aihettani käsitteleviin kirjallisiin lähteisiin ja koska kyse on omasta prosessityöskentelystäni, sisältää opinnäytetyö myös runsaasti otteita ja merkintöjä prosessin aikana pitämästäni työpäiväkirjasta. Päiväkirjamerkintöjen lisäksi tallensin prosessin aikana työskentelyäni valokuvaamalla.

Opinnäytetyöni raportti alkaa Tansaniaa ja tansanialaisia naisia käsittelevällä toisella luvulla, jossa esittelen myös opinnäytetyöni tavoitteet ja keskeiset kysymykset. Kolmannessa luvussa pohdin taiteen eri merkityksiä ja sen synnyttämää vuorovaikutusta. Neljäs luku sisältää koko taidenäyttelyn tuottamisen prosessini ja viides luku kokoaa opinnäytetyön.

2 TYÖHARJOITTELUSTA SYDÄMEN ASIAKSI

Vuoden 2010 syksyllä minut valittiin yhtenä kahdeksasta opiskelijasta osallistumaan Hämeen ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnan koulutusohjelman järjestämään ja Suomen ulkoasiainministeriön tukemaan Kulttuurivaihtoa käsityön keinon -hankkeeseen. Rakastuin Tansaniaan ensimmäisten siellä viettämiäni päivien aikana ja tunsin heti, ettei tämä vierailu maassa jäisi minulle viimeiseksi.

Viimeistään toisella matkallani Tansaniaan, syventävää työharjoittelua suorittaessani syksyllä 2011 minulle tuli selväksi, että opinnäytetyöni liit-

tyisi jotenkin Tansaniaan. Mielessäni kävi jopa mahdollisuus lähteä Tansaniaan seuraavana keväänä suorittamaan jokin paikallista ryhmää tai yhteisöä kehittävä projekti tai suunnittelemaan paikan päälle jokin tapahtuma tai työpaja. Koska halusin kuitenkin valmistua ajoissa, jouduin luopumaan näistä ajatuksista, sillä resurssini ja aikani muiden kurssien suorittamisen ja opinnäytetyöhön varaamani ajan suhteen olivat rajalliset. Ensimmäiset ajatukseni ja haaveeni opinnäytetyönä tehtävästä Tansania-aiheisesta taidenäyttelystä syntyivät loppuvuodesta 2011 syventävän työharjoitteluni loppuajankana.

Tansanialaista elämää seurattessani ja siihen tutustuessani minua on alusta asti koskettanut henkilökohtaisestikin paikallisten naisten kohtalot. Omasa kotimaassani olen tottunut lukemaan otsikoita naisiin kohdistuvasta perheväkivallasta, naisten ja miesten palkkaeroista tai sukupuolijakaumasta korkeissa viroissa. Matka sataprosenttiseen tasa-arvon toteutumiseen omassa kehittyneessä hyvinvointivaltiossammekin tuntuu olevan vielä pahasti kesken. Entäs sitten Tansaniassa? Olen ollut todistamassa, kuinka aviomies varasti ja käytti juopotteluun vaimonsa pienistä tuloistaan lastensa koulumaksuja varten säästämät rahat. Tansaniassa kun mies haluaa avioon naisen kanssa, yhä edelleen useissa tapauksissa hän ostaa naisen tämän perheeltä. Naisten ympärileikkaus on tavallista ja yleistä etenkin maaseudulla. Moniavioisuus on yhä edelleen normaalia ja sallittua. Monesti vieraillessani paikallisten luona olen surullisena seurannut, miten jopa vaimoan tai tyttäriään paljon rakastava ja kunnioittava mies silti makaa laakereillaan ja passuuttaa talonsa naisia, vaivautumatta edes kaatamaan itse omaa ruokajuomaansa.

Menessäni naimisiin Tansaniassa heinäkuussa 2012 siviilivihkijänä toiminut mies painotti, että avioliitossa mies on johtaja ja nainen on avustaja. Näin se on ollut ja niin sen pitää olla. Keskustelin isovanhempieni kanssa, jotka menivät naimisiin Suomessa 60 vuotta sitten, vuonna 1952 (Henkilökohtainen tiedonanto 5.8.2012). Isoisäni sanoi, että vihkivalassaan isoäitini lupasi tiskata ja tehdä ruokaa miehelleen ja mies taas lupasi pitää vaimostaan huolta. Tästä kaikesta voi todeta, että Tansaniassa mennään aika paljon jäljessä sukupuolten välisen tasa-arvon suhteen.

Naisena minua kauhistuttaa ajatellakin, jos oma aviomieheni olettaisi minun olevan hänen avustajansa ja palvelijansa. Puhumattakaan siitä, että isäni myisi minut miehelleni tai että kohtalonani olisi nyt naimisiin mentyäni suoritettava ympärileikkaus.

Minulla oli koko vuosi 2011 aikaa pohtia Tansanian ja Suomen erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä, ja suurimpana erilaisuutena nousi kiistämättä naisten elämän erilaisuus näissä kulttuureissa. Tansanian ylväät, hyväryhtiset kunnottaret veivät sydämeni, ja näiden naisten ymmärtämättömyys omista voimistaan ja upeudestaan sai minut todella turhautuneeksi. Tansanialaisten naisten ja tyttöjen kohtaloita kohtaan tuntamani myötätunto, heidän alistuneisuutensa aiheuttama suru, ihonsa ja ryhtinsä aiheuttama kateus ja ihailu, omistautuneisuutensa työlle ja perheelle sekä heissä piilevä valtava

kahlittu voima sai minut purkamaan tuntojani taiteellisen työskentelyn ja näyttelyn rakentamisen kautta..

2.1 Karibu Tanzania!

Noin 41 miljoonan ihmisen kansoittama Tansanian yhdistynyt tasavalta sijaitsee Itä-Afrikan sydämessä, Intian valtameren rannikolla. Tansania on Itä-Afrikan suurin valtio, kooltaan 945 087 neliökilometriä ja sen asukastiheys on 43 ihmistä per neliökilometri. Valtio koostuu mannermaasta sekä useista rannikon saarista, joista suurimpia ovat Sansibar, Pemba ja Mafia. Tansania on tunnettu klassisesta afrikkalaisesta luonnostaan ja maisemistaan sekä koko mantereen tunnetusta symbolista, Afrikan suurimmasta vuoresta Kilimanjarosta. (Maailmalla 2009, 150-152.) Tanganjika eli nykyisen Tansanian mannermaa itsenäistyi ”maan isän”, Julius Nyereren, johdolla 1961 Britanniasta ja 1964 Tanganjika yhdistyi Sansibarin saaren kanssa ja yhdessä nämä kaksi muodostivat Tansanian yhdistyneen tasavallan (Maailmalla 2009, 154).

Tansanian väestö koostuu 120–130 eri Afrikan heimosta. Tansanian erikoisuus muihin Afrikan valtioihin verrattuna on, että maan etninen moninaisuus ei ole aiheuttanut levottomuuksia tai konflikteja eri heimojen tai uskontokuntien välillä. Tansanialaisia yhdistää yhteenkuuluvuuden tunne siitä, että he ovat kaikki ensisijaisesti tansanialaisia uskontoon, juuriin, heimoon tai lähtökohtiin katsomatta. Tansanian virallinen kieli on swahili, joka on valtion virallinen kieli. Jokaisella heimolla on kuitenkin myös oma kielensä. Pääuskontoja Tansaniassa ovat islam ja kristinusko sekä heimouskonnot eli luonnonuskonnot. Kristittyjä kansasta on noin 30 prosenttia, islaminuskoisia ja heimouskontoja harjoittavia on molempia suunnilleen 35 prosenttia. (Maailmalla 2009, 152-153.) Tansanialaisten asenne toisiaan kohtaan on länsimaista kotoisin olevan silmiin ilahduttava. Toista ihmistä puhutellaan veljeksi tai sisareksi, huolimatta siitä, tapasitteko vuosia sitten vai juuri äsken ensimmäistä kertaa. Apua on saatavilla aina, ja pelkästään joka kerran yhtä sydämellinen tervehtiminen tavattaessa voi kestää useita minuutteja.

Kuten kuitenkin kaikkialla maailmassa, myös Tansanian lämpimältä ja ystävälliseltä vaikuttavassa yhteiskunnassa kytee ratkaisemattomia ongelmia. Tansania on vielä kaukana sellaisista hyvinvointivaltion tunnusmerkeistä kuin tasa-arvo, toimiva sosiaaliturva, korruptoitumattomuus, hyvä terveydenhuolto, tasokas koulutusjärjestelmä ja yleinen kansalaisten turvallisuus. Köyhyysrajan alapuolella elää edelleen Tansaniassa kolmasosa sen väestöstä ja lukutaidottomia on naisista 37 prosenttia ja miehistä 23 prosenttia (Maailmalla 2009, 152).

2.2 Naisten ja tyttöjen asemasta Tansaniassa

Naisten eliniänodote Tansaniassa on 54 vuotta (Maailmalla 2009, 152). Tansaniassa kuitenkin kaikki jakautuu hyvin epätasaisesti kansan kesken, myös eliniänodote. Bibit eli isoäidit eivät ole harvinainen näky kaduilla tai

maaseuduilla, vanhaksi eläminen on vain kiinni niin monista ihmisestä itsestään riippumattomista asioista, kuten sairastumisista, perheen varallisuudesta ja asuinpaikasta. Tansaniassa voisi sanoa olevan vallalla kolme suurta ongelmaa: ensimmäisenä terveydenhuolto, toisena koulutusjärjestelmä ja kolmantena valtion ja hallituksen korruptio. Kaikki nämä kolme itsestään selvääkin ongelmaa olisi mielestäni ainakin osittain ratkaistavissa tasa-arvon toteuttamisella.

2.2.1 Puutteellisen terveydenhuollon vaikutukset ja naisten ympärileikkausten vaarat

Tansanialainen terveydenhuolto perustuu siihen, että vaivasi sinua mikä tahansa, mahdolliset tutkimukset rajoittuvat hyvin pitkälti sormenpäältä otettavaan malariakokeeseen. Sairaanhoido on maksullista, ja mikäli haluaa tasokkaampaa hoitoa kuin mitä valtion sairaalat voivat tarjota, yksityiset sairaalat taas ovat niin kalliita, että niihin on mahdollisuus vain pienellä murto-osalla kansasta. Puutteellinen terveydenhuolto tai sen puuttuminen kokonaan etenkin maa- ja syrjäseuduilta aiheuttaa edelleen paljon lapsikuolleisuutta ja äitiyskuolleisuutta Tansaniassa. Tansaniassa äitiyskuolleisuus on Afrikan korkeimpia, 100 000 synnytystä kohden kuolee edelleen 460 naista. Syynä korkeaan äitiyskuolleisuuteen on usein se, että synnytys toimitetaan ilman ammattilaiset apua ja myös hiv-tartunta hankaloittaa äitiysterveyden hoitamista. Hiv-tartunta on 5,6 prosentilla tansanialaisista. (Global.finland 2012.)

Hiv-tartunnan yleisyyteen ja äitiys- sekä lapsikuolleisuuteen yhtenä syynä ovat naisten ja tyttöjen ympärileikkaukset. Arviolta 100–140 miljoonaa naista elää ympärileikkattuna maailmassa. Afrikan osuus yli 10-vuotiaista ympärileikatuista tytöistä on noin 92 miljoonaa. Lukua on hankala arvioida täydellisesti, sillä tyttöjen ympärileikkaus on vaiettu asia. (Kempas & Mankila 2010.) Ympärileikkauksen merkitystä ei selitetä terveydellisin syin, vaan sen tarkoitus on ainoastaan viedä naiselta seksuaaliset halut ja täten estää häntä pettämästä aviomiestään. Perinne on satoja, ellei tuhansia vuosia vanha ja elää sitkeänä etenkin vanhojen, perinteitä kunnioittavien heimojen ja kansojen keskuudessa. Tansaniassa ja Keniassa asuvien Maasai-heimon yhteisöissä edelleen 99 prosenttia naisista on ympärileikattuja. (Kempas & Mankila 2010.)

Luulisi, ettei sen suurempaa ihmisoikeusrikosta voisi olla kuin tarkoituksellisesti pahoinpidellä ja silpoa ihminen ja aiheuttaa tälle elinikäiset tuskat ja terveysongelmat. Ympärileikkaus aiheuttaa naiselle kivun ja verenvuodon lisäksi virtsaamisvaikeuksia, kipua yhdynnän aikana, tulehduksia, suurempaa mahdollisuutta saada hiv-tartunta ja muita sukupuolitauteja, lähikudosten vaurioita, avanteita, verenmyrkytyksiä, lapsettomuutta, pidätyskyvyttömyyttä, vaikeita ja vaarallisia synnytyksiä ja jopa kuolemia (Koski 2012, 68-74). Ympärileikkausta on useampia eri tyyppejä. Maasai-heimon perinteiden mukaan ympärileikkaus suoritetaan yleensä poistamalla klitoris osittain tai kokonaan (Kempas & Mankila 2010). Pahimmassa tapauksessa ympärileikkauksessa ulkoiset sukupuolielimet poistetaan osittain tai kokonaan ja häpyhuulet ommellaan yhteen niin, että kuukautisve-

ren ja virtsan poistumista varten jätetään pieni reikä. Noin 15 prosenttia maailmassa tehtävistä ympärileikkauksista tehdään tällä tavoin (Koski 2012, 68-74).

2.2.2 Kaikki lähtee koulutuksesta

YK:n jäsenvaltiot ovat sitoutuneet yhdessä vuosituhattavoitteistaan edistämään ja parantamaan sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä naisten yhteiskunnallista asemaa. Vuoteen 2015 mennessä tavoitteena on saavuttaa sukupuolten välinen eriarvoisuus kaikilla koulutusasteilla sekä parantaa huomattavasti naisten asemaa työmarkkinoilla. (Global.finland 2012. Vuosituhattavoite 3:Tasa-arvon edistäminen ja naisten aseman parantaminen.) Naisista lukutaidottomia Tansaniassa on edelleen noin 37 prosenttia, miehistä 23 prosenttia. Syynä kouluttamattomuuteen on edelleen kansan köyhyys (Maailmalla 2008, 152). Lapsia on yleensä perheissä paljon ja kaikkia ei välttämättä ole varaa kouluttaa. Valitettavan usein yhä edelleen, jos vanhempien täytyy valita, kenet lapsista koulutetaan, valinta osuu poikiin. Monilla lapsilla peruskoulu jää kesken, kun heidän täytyy alkaa nuorella iällä tekemään töitä perheen elannon eteen.

Parannusta peruskoulun aloittaneiden osuudessa peruskouluikäisistä lapsista on tapahtunut paljon, nyt jo 97 prosenttia lapsista aloittaa koulun. Tämä on kuitenkin aiheuttanut ongelmia koulutusjärjestelmän tarjoamien resurssien suhteen, sillä luokkakokojen kasvaessa nopeasti sekä opettajista että luokkatiloista tulee pulaa ja opetuksen taso laskee. Tyttöjä aloittaa peruskoulun sama määrä kuin poikia, kuitenkin heidän koulunkäyntinsä keskeytyy edelleen usein varhaisten avioliittojen ja raskauksien vuoksi. (Global.finland 2012.)

2.2.3 Naisten osuus poliittisesta ”kakusta”

”Me olemme enemmistö –51 prosenttia tansanialaisista on naisia. Naiset kasvattavat ruuan ja hoitavat lapset ja sairaat. Naiset tekevät Tansanian. Meidän on saatava reilu osuus kakusta”, toteaa tansanialaispoliitikko Anna Abdallah haastattelussaan (Laakso 2010). Naisten osuus palkkatyöstä on Tansaniassa todella vähäinen. Naiset edustavat noin 51 prosenttia työvoimasta, mutta vain noin 4 prosenttia heistä tekee palkkatyötä. Miehiä osuus palkkatyöstä on noin 10 prosenttia (Nokkala & Ruhara 2007.) Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että naiset makaisivat kotona työttöminä. Oman kokemuksen mukaan tansanialaiset kotitaloudet ja koko kylien ja kaupunkienkin taloudet pyörivät suurimmaksi osaksi naisten niskalihaksilla. 90 prosenttia koko Tansanian energiatuotannosta tapahtuu polttamalla puuta. Puuta keräävät lähes pelkästään naiset (Nokkala & Ruhara 2007). Puun keräämisen lisäksi naiset kasvattavat lapset kotona ja hoitavat kotitalouden, sekä ainakin Maasai-heimon keskuudessa naiset rakentavat talot. Samat naiset lähtevät illaksi myymään hedelmiä tai vihanneksia kaduille, pesevät pyykkiä parilla eurolla säkillisen tai avaavat hiussalonkinsa ilta-päivästä.

Tansaniassa naisia näkee tekemässä mitä moninaisimpia töitä. Päätöksenteko on kuitenkin työelämän sektori, jossa naisen asema on edelleen heikko. Kiintiöinnit ovat parantaneet tilannetta vähän, 33 prosenttia kuntien ja 20 prosenttia parlamentin paikoista tulisi olla naisten hallinnoimia (Nokkala & Ruhara 2007). Näistäkin naisista harva uskaltaa avata suutaan liikaa, etenkin vastustamaan miesten mielipiteitä. Naispäättäjiä murhataan Tansaniassa edelleen, mikäli he puuttuvat asioihin liikaa. Kuitenkin naisten saaminen mukaan politiikkaan on edistyksellistä ja välttämätöntä tasa-arvon toteutumisen kannalta. Taistelu vanhoja perinteitä vastaan on edelleen kovaa. Naisia on alettu ottaa suopeammin mukaan päätöksentekoon, mutta heidän oletetaan silti edelleen hoitavan työnsä lisäksi yksin kotitalouden ja lasten kasvattamisen. (Laakso 2010.)

2.3 Opinnäytetyön tavoitteet ja keskeiset kysymykset

Opinnäytetyöni idea lähti liikkeelle kahdesta intohimostani: taiteesta ja halustani vaikuttaa maailmassa oleviin epäkohtiin. Työharjoittelujaksoni Tansaniassa innoittivat sisälläni asuvaa äänekästä feministiä ja tarjosivat taiteelliseen työskentelyyni inspiraation aiheeksi Tansanian alistetut mutta voimakkaat naiset. Tavoitteeni oli tarkastella ja tutkia omaa taiteellista prosessiani sekä pohtia taiteen merkityksiä eri näkökannoilta.

Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään seuraavia asioita: Millaisia merkityksiä taiteella on? Millaisia vuorovaikutuksia on taiteen ja taiteilijan välillä, taiteilijan ja katsojan, katsojan ja taiteen? Millainen on henkilökohdainen taiteen ja taidenäyttelyn tuottamisen prosessini?

Opinnäytetyöni päätavoite on tuottaa taidenäyttely ja kuvata sen prosessia alusta loppuun. Henkilökohtaisesti yksilölliseltä kannalta tavoittelen onnistunutta itseni ilmaisua ja omien kokemusteni ja tuntemusteni tuomista näkyville taiteellisin keinoin. Tavoittelen taiteen merkitysten ymmärtämistä ja selittämistä sekä onnistunutta aiheen käsittelyä taiteesta vaikuttamisen välineenä. Toivon myös työskentelyni tallentamisen ja ahkeran suunnittelun avulla kehittyväni ammatillisena osaajana ja kehittäväni omia työtapojani.

3 TAITEEN MERKITYKSISTÄ

Taide voi merkitä vapautta, purkautumista, oivaltamista, omaa hetkeä ja kokemista, yhteisöllisyyttä, itsetuntemusta, pakoa todellisuudesta, vuorovaikutusta ja lisäksi yhtä montaa muuta asiaa kuin maailmassa on yksilöitä. Taiteen kokeminen on yksilöllistä, sen eläminen kokemuksellista ja siitä nauttiminen ilmaista. Taiteeseen syventyminen on vapaaehtoista, ja taide ei pakota ymmärtämään itseään. Taide-elämys saattaa mennä syvällekin niin katsojan kuin taiteilijan kohdalla, ja ihminen saattaa kokea pääsevänsä perimmäisten kysymysten äärelle. (Itkonen 2011, 14.)

3.1 Taiteen monet kasvot

Nykyinen käsitys taiteen kentästä on ollut suunnilleen samansuuntainen 1700-luvulta alkaen tähän päivään. Länsimaisen taiteen katsotaan koostuvan maalauksista, kuvanveistosta, tanssista, musiikista, elokuvista, performansseista, valokuvista, kirjallisuudesta, teatterista ja ympäristötaiteesta. Taidelajeilla voi katsoa olevan lisäksi vielä lukemattomia alalajeja ja jopa arkkitehtuurin sekä sarjakuvan katsotaan olevan taidetta. (Naukkari-nen 2003, 17.) Nykyään taide ja teatteri kulkevat rinta rinnan, välillä sekoittuen, kuten performansseissa. Taide voi mennä yksiin musiikin kanssa, se voi olla tai se voi sisältää videoita, liikettä, tuoksuja, makuja, tuntoa tai tilan. Taideteos saattaa olla kokonainen vasta kun katsoja on sen sisässä pohtimassa sitä ja eläytymässä siihen. Teoksen tarkoitus ja sanoma tekeytyvät valmiiksi katsojan itsensä kokemuksina ja tunteina.

Joskus taide voi katsojasta tuntua vaikeaselkoiselta ja turhauttavaltakin. Itkonen vertaa taidetta vieraaseen kieleen. Kokiessaan jotain uutta ja tuntematonta ihminen helposti torjuu asiat, joita ei ymmärrä. Kuten uutta kieltä opiskellessa, myös taiteeseen tutustuessa tulee olla kärsivällinen ja taiteeseen ja sen moniin eri lajeihin ja ulottuvuuksiin kannattaa tutustua ennakkoluulottomasti ja yhdessä toisten kanssa. (Itkonen 2011, 11–12.) Taiteen tarkastelun ei myöskään tarvitse tapahtua pelkästään näköaistin avulla, vaan välillä on hyvä myös sulkea silmät ja kuunnella (Itkonen 2011, 14). Oma taidenäyttelyni oli katsottava näyttely, mutta ainakin toivon, että sitä läpi käydessään katsoja sulki silmänsä ja koki ja näki jotain muutenkin kuin verkkokalvojensa kautta.

3.2 Taiteilijan tarve vaikuttaa - kantaa ottava taide

Taide on aina ollut toimiva keino herättää huomiota ja siten se on myös näkyvä propagandan väline. Taidetta on käytetty ja käytetään edelleen uskonnollisten ja poliittisten tarkoitusprien saavuttamiseksi etenkin totalitaristisissa eli valtiojohtoisissa maissa. Sekaantuessaan poliittisiin tai uskonnollisiin kahakoihin taiteilija saattaa päätyä vainotuksi tai vangitukseksi. (Itkonen 2011, 59.) Onko taide aina kantaa ottavaa, mitä muita merkityksiä sillä voi olla? Joskus taiteen tarkoituksena voi olla vain antaa katsojalle jotain kaunista katseltavaa, joskus sen tarkoitus saattaa olla kuvastaa taiteilijan omia tunteja. Itse näkisin taiteen tekemisen lähtevän aina ensisijaisesti taiteilijan tarpeesta. Se saattaa olla tarve tehdä kaunista, koristella, näyttää, vaikuttaa, ilmaista, ottaa kantaa, avautua, purkaa, selvittää tai näyttää.

Omasta mielestäni näkyvimvät keinot yleisön huomion saamiseksi ja oman mielipiteensä ilmaisemiseksi taiteen avulla ovat katutaide ja kaupunkitaide. Yleisön keskuudessa julkisesti tehtävä taiteellinen ilmaisu tavoittaa kaikenlaisia ihmisiä ja saa näin huomiota laajemmin kuin suljetuissa tiloissa, eli museoissa, teattereissa ja näyttelytiloissa esitetyt teokset. Katutaiteessa etenkin seinämaalaukset ja graffitit ovat inspiroineet omaa tyyliäni ja olen ottanut niistä vaikutteita ilmaisuuni jo vuosien ajan. Minua inspiroivat erityisesti Berliinin vaikuttavat ja värikkäät katutaide teokset ja

myös itse kaupungin positiivinen ja kiinnostunut suhtautuminen katutaiteeseen.

Katutaiteesta kirjoittaessani en voi olla mainitsematta suuresti arvostamani katutaiteilija Banksy ja hänen tapaansa vaikuttaa katutaidemaa-laustensa kautta. Banksyn rohkeat, moniulotteiset ja selkeitä sanomia kansalle sisältämät katutaidemalaukset ovat tehneet minuun syvän vaikutuksen ja oma tyylini on saanut paljon vaikutteita Banksyn radikaalista ja pelottomasta tyylistä. ”Despite what they say graffiti is not the lowest form of art. Although you might have to creep about at night and lie to your mom it’s actually one of the more honest art forms available”(Banksy 2005). Kommentissaan Banksy toteaa, että puheista huolimatta graffititaidete ei ole alhaisin taidemuoto, vaan vaikka sitä tehdäkseen on hiiviskeltävä öisin ja valehdeltava äidilleen, se on oikeastaan rehellisin saatavilla oleva taidemuoto. Graffiti on näyttävää ja nopeaa ja se saavuttaa ihmiset. Kaduilla kulkiessaan ei voi olla huomaamatta seinää peittävää taideteosta. ”A wall has always been the best place to publish your work”(Banksy 2005).

Katutaiteeseen suhtaudutaan kuitenkin helposti sotkemisena ja häiriötä aiheuttavana käytöksenä. Tämä johtuu ehkä juuri osittain kaduilla tapahtuvan taiteen näkyvyyden ja sen mahdollisesti aiheuttaman propagandan vuoksi. Kaupunkitaide koostuu taiteellisista teoista ja voi olla spontaania, kantaa ottavaa tai kevytmuotoista. Kaupunkitaide pyrkii vuorovaikutukseen ja kyseenalaistamaan totuttuja normeja sekä kannustamaan kansakäymiseen. Kaupunkitaidetta ei tulisi ajatella ryppyotsaisesti vaan sananvapauden puolustajana ja avaavana voimana. Kaupunkitaide parhaimmillaan voi antaa katsojille sekä taiteilijoille hienoja elämyksiä.(Lehtimäki & Suoranta 2006, 207-211.)

3.3 Keskenään keskustelevat taiteilija, teos ja katsoja

Millainen on vuorovaikutus taiteilijan ja teoksen välillä? Entä teoksen ja katsojan? Katsojan ja taiteilijan?

Taideteosta voisi pitää ennen kaikkea kohtaamisen välineenä. Koska taide on parhaimmillaan avointa, kohtaamisia voi tapahtua monin tavoin. Kohtaaminen voi tapahtua taiteilijan ja katsojan välillä tai teoksen ja katsojan kesken. Kohtaamisten osapuolina voivat olla myös taiteen eri aikakaudet keskenään tai opettaja ja oppilas. (Itkonen 2011, 10.) Taideteos voi olla kohtaamisen väline mutta myös sen tuotos. Taideteos saattaa tulla kokonaiseksi vasta katsojan kohdatessa sen ja tullessa osaksi teosta. Teos saattaa olla taiteilijan tuotos itsensä kohtaamisesta. Kohtaamisen lisäksi voidaan mielestäni puhua vuoropuhelusta, suhteesta tai vuorovaikutuksesta näiden useiden eri vaikuttajien välillä.

Kuten Itkonen osuvasti toteaa, taiteen tarkastelun ei tarvitse olla ryppyotsaista (Itkonen 2011, 12). Taide voi olla hauskaa tai vakavaa; pääasia mielestäni on, että se antaa ihmiselle ajatuksia ja tunteita. Eri asiat toki kolahtavat eri ihmisiin. Kävin muutamia vuosia sitten katsomassa Ars Fennica-palkitun Anu Tuomisen taidenäyttelyn ja kokemus oli niin vahva,

että se tuntuu ytimissä vieläkin sitä ajatellessani. Tunsin niin isoa ärsyyntymistä Tuomisen arkisista tavaroista tekemiin kollaaseihin ja asetelmiin, että lähes tärisin lähtiessäni näyttelystä. Kun nyt ajattelen asiaa, kokemus Tuomisen näyttelystä on kääntynyt mielessäni valtavan positiiviseksi. Vahva reaktio taidetta tarkastellessa ei voi olla kuin hyvä asia ja sitä kautta pystyy tarkastelemaan myös itseään ja omaa suhdettaan ympäröivään maailmaan ja asioihin. Jokainen katsoja tai tarkastelija valitsee oman tapansa tarkastella taidetta, oliko se sitten tavoitteellista, systemaattista, spontaania tai leikkilistä. Katsojia on yhtä monenlaisia kuin taiteilijoita, ja ainoa sääntö taiteen tarkastelussa voisi olla, että taideteoksen kohtaa aina kokonaisvaltaisena kokemuksena. (Itkonen 2011, 28.)

Taiteilija ja katsoja eivät usein pääse tapaamaan toisiaan. Taiteilijat eivät aina ole halukkaita jakamaan teoksiinsa liittyviä yksityiskohtia tai syitä. Katsoja on usein omillaan teosten tarkastelussa. Taideteos ei välttämättä ole kenenkään, sillä taiteilijan tehdessä sitä se on hänen ilmaisunsa saama muoto, mutta katsojan katsoessa sitä se saa katsojan mielessä uuden merkityksen. Katsoja ikään kuin omii teoksen: se saattaa peilata jotain hänen kokemaansa tai tuntemaansa. Taideteosta voisi verrata peiliin: jokainen näkee siinä jotain itseään, ainakin yrittää nähdä. Parhaimmillaan taide vapauttaa, siitä lukeminen vapauttaa, sen tulkitseminen vapauttaa ja sen tekeminen sekä vastaanottaminen tekevät hyvää sielulle. Taiteen eläminen ei tapahdu kaikille, mutta taiteen ottaminen osaksi elämää rikastuttaa jokaista.

4 TAIDENÄYTTelyn TUOTTAMISEN PROSESSI

Näyttelyä voisi luonnehtia onnistuneeksi ja vuorovaikutteiseksi tavaksi viestiä, kertoa ja jakaa yleisölle jotain. Jotta näyttelystä tulisi kaikille osapuolille onnistunut kokemus, tulee miettiä tarkkaan kenelle näyttely on suunnattu, miten ja missä se toteutetaan sekä miksi se ylipäätään järjestetään. (Itkonen 2011, 68). Teokseni hakivat muotoaan ja olemustaan ihan alkumetreiltä viimeiseen päivään ennen näyttelyn ripustusta. Osa luonnokistani oli jo Tansanian työharjoittelun ajalta ja alkuperäisimmätkin suunnitelmat ja luonnokset muuttuivat paljon prosessin aikana. Pari työtä jäi pois näyttelykokonaisuudesta aivan näyttelyn ripustamista edeltävinä päivinä. Inspiraationi poukkoili maaliskuusta lähtien edestakaisin kumipallon tavoin, ja prosessi oli kokonaisuudessaan kuin joka suuntaan kiemurteleva lankakerä, jossa alkupää ja loppupää olivat kyseenalaiset. Prosessi opetti minulle valtavasti itsestäni ja tavastani työskennellä, tavoitella, tehdä ja käsitellä asioita. Prosessin aikana pitämäni työpäiväkirja, useat luonnokset ja inspiraation herättäjiksi keräilemäni kuvat ja tekstit ovat mahdollistaneet minulle kyvyn keskustella itseni kanssa aivan uudella tavalla. Itseni kuuntelemisen kyky kehittyi minulla valtavasti prosessin ja sen tiiviin talentamisen aikana.

Koko läpi käymääni prosessia kuvaa täydentävästi 9.5.2012 työpäiväkirjaan kirjoittamani kommentti: ”*Luonnehtisin prosessointiani ja luovaa sekä suunnitelmallista työskentelyäni ja sen etenemistä seuraavasti:*

*Innostus
Inspiraatio
Taantuma
Uusi idea
Työstäminen
Uusi idea
Parannus
Taantuma
U-käännös
Uusi suunnitelma ja idea
Työstäminen
Taantuma
Paniikki
Uusi idea
Kiristäminen.”*

4.1 Innostus ja inspiraatio

Näyttelyn ja töiden aiheet ja inspiraatiot kehittyivät pikkuhiljaa syventävän työharjoitteluni aikana Tansaniassa loppuvuodesta 2011 lähtien. Kymmenviikkoisen työharjoitteluni aikana piirsin paljon ympäröivää maisemaa ja jokapäiväistä elämää koko maassa oleskeluni ajan ja huomasin jossain vaiheessa, että erityisesti tallensin sekä kameralle että paperille tansanialaisia naisia ja tyttöjä.

Aloin pohtia naiseutta ja naisena elämistä Tansaniassa. Ihastelin paikallisten naisten värikästä pukeutumista ja kaunista ihoa, vaikutuin syvästi heidän tasapainostaan ja ryhdistään ja vastasin heidän valoisiin hymyihinsä. Ristiriita ulkoisen upeuden ja lämmön sekä näiden naisen elämäntarinoiden ja kohtaloiden välillä on kuitenkin niin valtava, että se ensisijaisesti sai minut käsittelemään omaa järkytystäni taiteen keinoin. Omien sisäisten huutojeni lisäksi halusin näyttää ja kertoa edes joillekin ihmisille palasia siitä, millaista voi olla väreihin ja hymyihin peitelty elämä.

”Olkoon kulttuuria taide, tervehtiminen, kaupunkirakenne, arkkitehtuuri, ympäristö, pukeutuminen, koristelua, aukioloajat, käsityö, musiikki, ruoka, tuoksut, lait, järjestelmät, käsimerkit, muoti, värit, uskomukset tai perinteet. Mutta jätetään kaikkien sukupuolielimet rauhaan.” (Työpäiväkirja 16.4.2012.) Minua itseäni naisena kaikkein eniten järkyttänyt asia oli tarinat ympärileikkauksista. Asia ei ollut minulle uusi ennen Tansaniaan menoani, mutta sen yleisyys ja sen peruuttamattomuus sekä sen alistava merkitys ja tarkoituksellinen julmuus olivat vaikeita länsimaalaisen naisen mielelle käsittää. Työpäiväkirja 10.4.2012: *”Miksi valitsin kertomisen tavaksi taiteen?”* Kysymys on koko läpikäymäni taiteellisen prosessin ydin.

4.2 Suunnittelu

Töiden suunnittelu alkoi tavallaan jo loppuvuodesta 2011 työharjoitteluni aikana. Tein paljon luonnoksia Tansaniassa ollessani ja mietin ainakin osan niistä toteuttamista maalauksissa. Valokuvasin myös ahkerasti ja dokumentoin kaikkea ympärilläni, ihmisiä, luontoa, arkea, juhlaa, käyttäytymistä, tapahtumia ja tunteita. Katson taiteellisen prosessini alkaneen ympäristön havainnoinnista, tiedon keräämisestä ja tunteideni käsittelystä sekä aiheen valikoitumisesta jo tuolloin marras-joulukuussa 2012.

Olen aina ollut suoran toiminnan ihminen, ennemmin kuin huolellinen suunnittelija. ”*Tarkka ja kaiken huomioiva suunnittelu ja luonnostelu on minulle melko uutta ja välillä ärsyttävääkin. Luonnostelu ei ole koskaan ollut vahvinta alaani, olen tottunut yleensä vain innon ja inspiraation tultua suoraan tekemään.*” (Työpäiväkirja 9.5.2012.) Kuitenkin minusta tuntui prosessin aikana, että suunnittelu alkoi sopia työtapaani, siitä tuli luontevaa ja jopa välttämätöntä. Tämä puolen vuoden prosessi opetti minulle suunnittelun taidon ja sen tärkeyden.

4.3 Muutokset matkalla

Näyttelyn töiden oli aluksi tarkoitus olla suurelta osin pelkkiä maalauksia. Loppujen lopuksi maalauksia tuli näyttelyyn yksi. Luopuminen ja epäonnistumisen hyväksyminen olivat iso osa taiteellista prosessiani. Jokin, joka on mielessä ja suunnitelmissa muotoutunut kokonaisuudeksi, ei ehkä sitten käytännössä onnistu lainkaan. Näin kävi työstämälleni tauluparille, joiden oli tarkoitus kuvastaa naisten ympärileikkauksiin kohdistuvia ajatuksiani ja tuntemuksiani. Idea oli selkeänä päässäni, ja luonnospiiirroksissa se vaikutti vieläkin lupaavammalta. Kun sitten aloitin maalaamisen, työt epäonnistuivat täydellisesti ja päättyivät lopulta komeroon odottamaan uutta pintaa. Epäonnistumisen hyväksyminen oli vaikeaa, olin uhrannut maalausten suunnitteluun paljon aikaa ja ladannut itse ajatukseen paljon tunteita. ”*Taulupari jäi pois kokonaisuudesta. Päätin viime hetkellä ennen ripustamista, että laatu on parempi kuin määrä. Hyvästä ideasta huolimatta en saanut toteutusta onnistumaan.*” (Työpäiväkirja 23.5.2012.)

Hyvin pian aloitettuani suunnittelutyön tosissani luovuin myös monista muista innostavistakin ideoistani. Pääni pursusi ideoita ja erilaisia mahdollisuuksia ilmaista itseäni. Suunnittelin ainakin tekeväni nukkeja paperimassasta, valokuvakollaasin käyttämällä cd-levyjä, tekstiilitaideteoksen, keramiikkaveistoksia, osallistavan yhteisötaideteoksen ja useita erilaisia maalauksia. Kuitenkin jo opinnäytetyöseminaarissani minua neuvottiin karsimaan töitä reilusti ja keskittymään muutamaan oleelliseen kattavaan työhön. Aluksi en suunnitellut ottavani ohjeistusta niin vakavissani, sen todenmukaisuus valkeni minulle kuitenkin hyvin pian sen jälkeen, kun aloin tehdä suunnitelmia töistä ja aikataulua työskentelylleni.

Suunnitelmanani oli myös luoda näyttelytilasta tilataideteoksen kaltainen paikka, jossa olisi ollut näyttelyvieraille osallistavaa toimintaa sekä töideni lisäksi muuta tunnelmaa luovaa tavaraa ja elementtejä. Loppujen lopuksi

näyttelyn avajaisten alkaessa hämmöttää päädyin hyvin pelkistyneeseen ulkoasuun, jossa esillä olivat vain työni sekä vierailijoita osallistava palautteen keräämisteos.

Halusin tehdä kaunista mutta myös kuohuttavaa; olisin halunnut tosissani tehdä jonkin ihmisiä kohahduttavan työn, joka olisi saanut katsojissa aikaan isojakin reaktioita. Ympärileikkaus oli aihe, josta olisin saanut aikaan vaikka mitä hyvinkin tunteita kuohahduttavaa. Olin kuitenkin osittain vielä varmasti vähän peloissani mahdollisesta palautteesta ja halusin ensisijaisesti tehdä myös esteettistä jälkeä. En ollut itse valmis vielä laittamaan aivan kaikkea esille.

4.4 Lopullinen kokonaisuus

”Minulla ja Tansanialla on hyvin tasapainoinen ja samanarvoinen suhde toisiimme. Haluan ainakin uskoa, että minun elämäiseni ja pienet tekoni merkitsevät yhtä paljon tuolle maalle, joka antaa minulle niin paljon. Olen nöyrä Äiti Afrikan edessä, rakastan ja kunnioitan häntä ja toivon, että hän hellii minua ottolapsenaan.”(Työpäiväkirja 7.4.2012.) Näyttelyni oli omistettu Tansanian naisille ja yleisesti naiseudelle, voimalle ja toivolle. Lopullinen kokonaisuus koostui kolmesta kankaasta, yhdestä maalauksesta ja viidestä valokuvasta. Päädyin lopulta käyttämään töissäni itselleni luontevimpia ja mieleisimpiä työskentely- ja ilmaisutapoja, kuten akryylimaalimarmorointia, kankaan värjäystä, kankaan painantaa ja valokuvaa.

Olellaisia elementtejä töissäni ovat ne synnyttäneen idean ja tunteen lisäksi vahvat ja tarkkaan mietityt värit sekä näyttävyyden koon puolesta. Halusin tehdä suurta, värikästä ja ilmavaa. Jättää töihin ikään kuin tilaa ajatuksille. *”Värihän ovat valoa joka taittuu eri tavoin eri pinnoista. Elämä ilman valoa on mahdotonta. Ja elämä ilman värejä on ikävää.”*(Työpäiväkirja 9.5.2012.) Kirkkaat ja näyttävät värit ovat Afrikkaa. Pahimpanakaan sadekautena värit eivät haalistu tai sumene. Eräs ystäväni sanoi kerran Tansaniassa ollessamme, että Afrikan värit tekevät hyvää sydämelle. Minä halusin käyttää noita värejä töissäni.

4.4.1 Yleisöä osallistava palautteen keräämistapa

Tansanialaisten naisten yleinen vaatetus koostuu kanga-nimisestä kaksiosaisesta kankaasta. Kangoja on lukemattomia erilaisia, ne ovat värikkäitä ja niissä on aina jotain printtiä tai kuosia. Kangan idea piilee kuitenkin sen alareunaan painetussa tekstissä. Tekstit ovat swahilin kielellä, ja ne voivat olla sanontoja, kaskuja tai viisauksia. Joissakin on uskonnollisia sanontoja jumalasta ja toisissa taas arkipäiväisiä toteamuksia. Tein näyttelyyni yleisöä osallistavan palautteen keräämisteoksen, jossa nainen on kuvattuna takaapäin pitämässä punaista kangaa levitettynä käsillään. Yleisö sai kirjoittaa ajatuksiaan ja palautetta näyttelystäni tumman vihreille paperilapuille, jotka he sitten kiinnittivät nuppineulalla kangaan kiinni. Kyseisen kangan olen ostanut Dar es Salaamin torilta, sillä sen teksti teki mi-

nuun lähtemättömän vaikutuksen: ”Sikuanza mimi la ajabu nini?” Suomeksi teksti tarkoittaa: ”Aloitin päiväni miettimällä, miksi?”

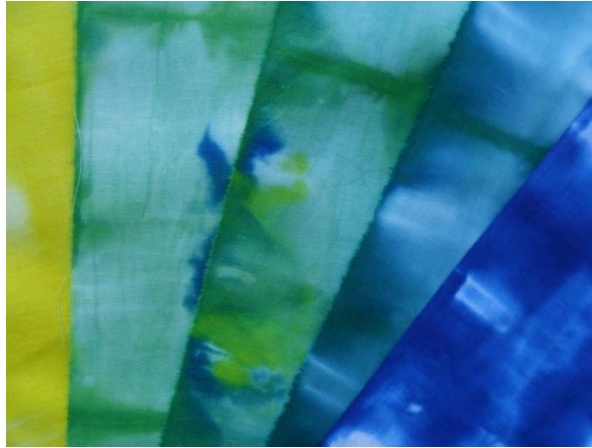

Kuva 1. Halusin persoonallisen tavan palautteen keräämiseen perinteisen vieraskirjan sijaan. Tekemäni kangaa pitelevä nainen sopi näyttelyyn ja toimi lähes yhtenä teoksena itsekkin.

4.4.2 Rise

Kanga oli inspiraation lähteenä myös kahteen tekemääni tekstiiliteokseen. Kangojen teksteissä on välillä suuriakin ajatuksia, ne tuntuvat kuitenkin olevan käyttäjilleen usein vain sanoja. Minä halusin valmistaa kangan, jonka sanoma ei jäisi epäselväksi ja jossa olisi mukana selkeää muutoksen tahtoa. Tekstiä minun ei tarvinnut edes miettiä, vaan lainasin lauseet reggae – muusikko Bob Marleyn suusta. Africa Unite -kappaleen kehotukset, ”Get Up Stand Up!” ja ”Stand Up For Your Rights!” sopivat ajatukseeni naisten voimauttamiseen ja herättämiseen. Jos naiset pelkäävät sanoa asioita suullaan, niin sanoisivat niitä edes hameissaan. Perinteinen kanga saa minun tulkinnassani voimauttavan ja taistelutahtoa kohottavan merkityksen.

Kankaat leikkasin vanhasta valkoisesta lakanasta, ja voimakkaan värjäyksen toteutin seisotustekniikalla. Seisotustekniikassa kangas taitellaan tai rypistellään halutun kuvion aikaan saamiseksi ja laitetaan vuorokaudeksi väriliemeen likoamaan. Tekniikka on suosikkini sen yllätyksellisyyden vuoksi. Jokaisesta kuvioinnista tulee uniikki ja värit tulevat vahvoina esiin. Testasin ennen varsinaisten töiden kankaiden värjäystä värien eri suhteita testitilkkuihin, jotta varmistuin oikeasta värituloksesta. Halusin värjätä kangat kauniilla sini-vihreän yhdistelmällä. Afrikan värit tekevät hyvää sydämelle, kuten ystäväni sanoi ja minä halusin käyttää töissäni värejä mahdollisimman monipuolisesti.

Kuva 2. Seisotustekniikan kokeilutilkut. Valitsin keskimmäisen tilkun, jossa sinisen ja keltaisen värijauheen suhde on 50:50.

Taitellut kankaat likosivat väriliemessä yön yli, minkä jälkeen ne huuhdeltiin ja keitettiin, jotta ylimääräinen väri lähti ja lopullinen väri kiinnittyi kankaaseen. Väreistä tuli voimakkaat ja kuvioinneista todella ilmeikkäät.

Valotuskaavion kuvan kankaanpainantaa varten löysin omista valokuvistani Tansanian työharjoittelujaksolta. Kuvassa on erään tuttavani vaimo, joka leikillään yrittää peittää kameran linssiä kun häntä kuvataan laittamassa ruokaa. Valokuvan nainen on vahva ja kuva itsessään uhkuu voimaa.

Kuva 3. Valokuva, josta seulakuva on muokattu Photoshopilla.

Muokkasin kuvan Photoshopilla mustavalkoiseksi ja tulostin sen kalvolle. Lisäsin kankaanpainoseulaani valotusemulsiota, jonka annoin kuivua seulan pintaan yön yli. Itse valotuskaavio syntyy, kun kalvon asettaa valotusemulsiolla käsitellyn seulan päälle ja antaa seulan olla valotuslaitteessa muutamia minutteja, jolloin valotusemulsiio lähtee seulan pinnalta niistä

kohdista, jotka kalvossa ovat mustia. Painoin kuvaa tasaisesti toiseen kankaaseen sinisellä ja toiseen punaisella painovärillä. Kankaat oli värjätty samalla liemellä, mutta halusin niihin erilaista ilmettä erivärisillä painoväreillä. Teksti olisi myös eri molemmissa, joten pidin ajatuksesta, että ne ovat erilaiset mutta kuitenkin selkeästi pari.

Kuva 4. Valmiit kangat ripustettuina.

Kuva 5. Kangojen reunat ja tekstit tein tuputtamalla painoväriä maalarinteipillä rajattuihin kohtiin.

Kuva 6. Tekstin painamista varten tein sabluunan litoposter-paperista.

4.4.3 All the Paulinas

Aivan vuoden 2011 ensimmäisinä päivinä olin Victoria-järven rannalla sijaitsevassa Sukuma-heimon kylässä vierailulla. Olin ollut Tansaniassa vasta muutaman päivän, ja niin moni asia tuntui vielä todella vieraalta ja ihmeelliseltä. Heti ensi metreiltä kylään astuttuani minuun ripustautui nuori tyttö, jolla oli violetti repaleinen mekko yllään. Tytön silmät olivat kiiltävät ja kauniit ja hän halusi minulta lahjoja. Annoin tytölle puolikkaan vesipulloni ja hän ojensi minulle isoa siementä. Tyttö kertoi nimekseen Paulina. Se oli elämäni pysäyttävimpiä kohtaamisia.

Kuva 7. Paulina

Paulina elää tekstiilityössäni ”All the Paulinas”. En tule varmaan koskaan enää tapaamaan häntä, mutta muisto tästä pienestä tytöstä on vahva. ”All the Paulinas” on tehty samalla tekniikalla kuin Rise-kangat, ensin seisotusvärjäyksellä ja lopuksi painamalla seulalla valotuskaaviota. Tässä työssä leikittelin ihan suoraan väreillä ja niiden symboliikalla ja yhteyksillä. Punainen ja valkoinen kertovat aidsista ja HIV:stä. Valkoiset Paulinat symboloivat myös Tansaniassa syrjittyjä ja vainottuja albiinoja. Kultaiset Paulinat ovat rikkaita, joita on vain muutama.

Kuva 8. Kun kangasta katsoo matkan päästä, voi huomata hahmojen olevan rytmitetty Afrikan kartan muotoon. Työn ajatus kokonaisuudessaan on yhteisöllisyys, hyväksyntä, tasa-arvo ja toivo.

Kuva 9. All the Paulinas - printti läheltä.

4.4.4 Sounds of a Tanzanian Day; Silence, Whisper, Sound, Voice, Noise

Valokuvaus on ollut lähellä sydäntäni aina. Tallennan ympäristöäni ja tapahtumia kuvien ja elän elämään kuvien keskellä. Minusta valokuvissa on taikaa ja oikealla hetkellä napattu kuva voi sisältää valtavan tarinan. Tuntui luonnolliselta yhdistää valokuvia näyttelykokonaisuuteeni. Aluksi suunnitelmana oli käyttää kuvia tansanialaisen naisen eri elämänvaiheista ja luoda sitä kautta elämäntarina. Kuvia läpikäydessäni ajatus muuttui ja päädyin tekemään viiden kuvan kokonaisuuden, jossa on vain tansanialaisia nuoria tyttöjä. Tansaniassa lapset ovat hulluina valokuvattavana olemiseen ja pelkkä kameran vilauttaminen saa usein aikaan villin tilanteen ja kovan metelin. Lähdin lähestymään kuvien lasten kanssa kokemiani tilanteita kuvaottohetkellä ja pian kuvat yhdistyivät mielessäni ääniin. Mietin näitä tyttöjä ja miljoonia heidän kaltaisiaan tyttöjä ja heidän erilaisia kohtaloitaan ja lähtökohtiaan. Näiden viiden tytön kaltaiset lapset ovat ääniä osa tansanialaista päivää. Heistä varttuu naisia, joiden äänet liian usein vielä vaiennetaan. Toivon, että näiden tyttöjen tulevaisuus on jo erilainen.

Kuva 10.

Kuva 11.

Kuva 12.

Kuva 13.

Kuva 14.

4.4.5 Woman Is Not a Banana

Kuulin erään tansanialaisen miehen suusta lauseen, johon aivoni tarttuivat heti: ”Woman is not a banana.” Tämä lause innoitti minut tekemään samana päivänä akryylimaalimarmoroinnin. Käytin suosikkitekniikassani väreinä tummaa ruskeaa, valkoista ja kahta eri keltaisen sävyä. Marmoroinnista tuli yksi parhaistani ikinä. Värimaailma tulee banaaniviljelmien maasta, vihreät lehdet suojaavat banaanipuun kuidun peittämää mutaista maata, jossa lojuu banaaninkuoria siellä täällä heiteltyinä.

Kuva 15. Juuri marmoroitu taulu.

Lause itsessään oli mielestäni niin iskevä ja moniulotteinen, että halusin sen sellaisenaan liitettäväksi maalaukseen. Päädyin käyttämään sinisestä paperista leikattuja banaanin muotoisia paloja, joista tein kirjaimet. Asettelin kirjaimet ja sanat niin, että sanojen keskelle pystysuoraan tuli sana ”osta”. Vasempaan yläreunaan osta-sanana yläpuolelle lisäsin vielä banaanikirjaimilla sanan ”älä”. Ystäväni ilahtui ikihyviksi keksiessään piilotetun suomenkielisen viestini englanninkielisen lauseen yhteydessä. Itse koen iloa näyttelyissä löytäessäni teoksista joitain yllättäviä seikkoja.

Kuva 16. Hullaannuin lopulta Woman is not a banana -ilmaisuuun niin paljon, että päädyin nimeämään sekä näyttelyni että opinnäytetyöni tällä lauseella.

4.5 Näyttelyn ripustaminen ja avajaiset

”Työt täyttävät koulun galleria-tilan hienosti. Ripustuksesta tein sittenkin todella selkeän, ainoat somisteet töiden lisäksi ovat sisäl-matto ja puinen norsupatsas pöydällä, jossa palautelappuset ovat.”(Työpäiväkirja

23.5.2012.) Töiden ripustamiseen meni puolitoista päivää. Aika olisi ollut puolet lyhyempi, ellei kankaiden ripustuksessa olisi ilmennyt ongelmia. Olin suunnitellut laittavani kankaiden yläreunoihin kepit, mutta tämä ei onnistunutkaan keppien liian taipuvuuden kannalta. Lopulta kankaat ripustettiin useasta kohdasta siimalla ja yläreunoja autettiin suoraan ja tasaiseksi vielä kaksipuoleisella teipillä. Itse pidin enemmän tästä tavasta, kankaiden luonto tuli paremmin esiin. Kangas ei ole jäykkä ja yhden muotoinen kuin taulu, vaan se saakin näyttää kankaalta ja tehdä poimuja ja laineita näyttääkseen moniulotteiselta.

Kuten Satu Itkonen kirjoittaa, näyttelyä rakentaessa näkee todella vasta kokeilemalla, mitkä työt sopivat mihinkin kohtaan ja mitkä teokset voi laittaa toistensa viereen. Toimivan näyttelyn saa aikaan sekavastakin kokonaisuudesta, kun osaa rytmittää työt oikein ja luoda sopivia kokonaisuuksia. (Itkonen 2011, 69.) Olin suunnitellut alun perin ryhmittäväni valokuvat tiiviimmin yhteen ja asetella niitä mahdollisesti päällekkäinkin. Saamani lainakehykset olivat kuitenkin niin suuret, että ne näyttivät kaikkein parhaalta siistissä ja tasaisessa rivissä. Rise-kangojen suhteen paras ripustus oli asettaa ne päällekkäin. Tällöin ne peittivät näyttävästi ison osan seinää ja niiden idea tuli selvemmäksi. Kankaat olisivat näyttäneet kapoisilta yksinään seinällä.

Kuva 17. Rise-kangat näyttivät parhaalta allekkain ripustettuina. All the Paulinas -kangas sopi hienosti niiden viereen.

Kuva 18. Valokuville paras ripustus oli laittaa ne tasaiseen riviin.

”Ammattimaisesti rakennetuissa näyttelyissä on tarkkaan mietitty teoskorkeutta, valaistusta sekä teosten etäisyyttä toisiin teoksiin ja myös katsojaan”(Itkonen 2011, 69). Valaistuksen asettelu vei yllättävän paljon aikaa. Minulla oli gallerian jokaisella neljällä seinällä töitä, joten lamppujen säätäminen osoittautui hankalammaksi kuin odotin. Woman Is Not a Banana -taulu oli vähällä jäädä nurkan varjoon väistämättä ja valokuvien kehysten lasi heijasti joka suuntaan hankalasti. Lopputulos oli kuitenkin niin hyvä, kuin tilassa oli siellä olevilla valaisimilla mahdollista saada aikaiseksi.

Kuva 19. Woman Is Not a Banana-taulu oli vähällä jäädä nurkan varjoon ripustuksessa.

Näyttelyn avajaiset pidettiin 22.5.2012 kello 15.00. Tilaisuus oli vaatimaton ja avasin näyttelyn vain kertomalla taustastani ja itse näyttelystä muutamalla sanalla. Kymmenisen avajaisvierasta olivat kaikki minulle tuttuja, ja keskustelu töistä ja näyttelystä oli tämän ansiosta hyvin vapaata. Yksi avajaisvierasta kehui näyttelyäni taitojen oppimisen kannalta opettavaksi, koska hän oli nyt avajaisten yhteydessä kuullut kahdesta itselleen täysin uudesta tekniikasta. Kerroin avoimesti, millä tavoin olin työni toteuttanut, sillä en koe tarpeelliseksi mustasukkaisesti pitää kiinni salaisuksistani. Näyttelyn yhteyteen olisi tällä tavoin helppoa liittää työpaja-toimintaa. Esimerkiksi akryylimaalimarmorointi, jolla Woman Is Not a Banana -taulu on toteutettu, on hauska pinnan kuviointitekniikka, jolla saa näyttävää jälkeä ja se sopisi hyvin työpajaksi.

4.6 Palaute ja arviointi

”Jokin minua jäytää. Tuntuu, etten tehnyt tarpeeksi. Odotukseni ja oletukseni olivat suuret, mutta lopputulos tuntuu vaatimattomalta. Tämä nyt on kuitenkin monivaiheisen, muutaman kuukauden taiteellisen prosessini lopputulos.”(Työpäiväkirja 23.5.2012.) Prosessin päätyminen, jännityksen, odotuksen ja stressin purkautuminen sekä lopputuloksen hyväksyminen olivat minulle hankalia asioita käsitellä. Tunteet vaihtelivat helpotuksesta ahdistukseen ja epäonnistumisesta ylpeyteen. Oli vaikeaa katsoa töitä, joiden parissa oli kuukausia ahkeroinut, roikkumassa seinällä muiden katseltavina. Minua jännitti ihmisten palaute ja ajatukset. Mietin, olinko mennyt jossain liian pitkälle, ja välillä taas tunsin, etten ollut tehnyt tarpeeksi.

Perehdyin taiteen merkityksiin taiteilijan, teoksen ja katsojan välisissä kanssakäymisissä ja vuorovaikutuksissa. Toimivatko näyttelyssä olleet teokseni omien ajatusteni, tunteideni ja tarkoitusteni siltana katsojille? 23 vierailijaa jätti palautetta ja kommentteja palautekangaan. Lähes jokaisessa saamassani kommentissa oli kuvattu näyttelyn herättämiä ajatuksia ja tunteita. Palautteesta päätellen työni saavuttivat tarkoituksensa ja sain välitettyä kävijöille, mitä halusinkin välittää, eli palasia tansanialaisten naisten elämistä, jotka eroavat hyvin paljon meidän länsimaisten siskojen kohtaloista ja mahdollisuuksista. Tässä joitain lainauksia saamistani palautteista:

Kuva 20. Joskus yksi sana riittää palautteeksi.

”Olet hienosti käsitellyt arkaa aihetta. Näyttely kosketti, sillä olen kerran menettänyt sydämeni Afrikalle, juuri Tansaniassa. Jokaisen pitäisi kerran käydä Afrikassa, se muuttaa elämän lopullisesti. On hienoa, että ihmiset pitävät Afrikan asioita esillä myös täällä Pohjoisessa. Afrika on aivan valtava kaunis maanosa!”

”Suomalaisena naisena on vaikea ymmärtää kulttuurisidonnaisia väkivaltaisuuksia.”

”WOMAN IS REALLY NOT A BANANA.”

“Parasta tunnelma ja voimakas, prosessinomainen työskentely teeman ja jotenkin tekijän, Afrikan naisten ja kaikkien maailman naisten läsnäolo on tässä tilassa.”

”Hieno pedagoginen aspekti: kuulin näyttelyssä kahdesta uudesta tekniikasta, jotka eivät kai kuulu meidän perusopintoihin. Hienoa, mielenkiintoista!”

”Jokainen on arvokas!”

”Teknisesti taitavia, sanomalta korvaamattomia.”

”Maailmassa on niin paljon vääryyttä, että on hienoa, jotta me, joilla on mahdollisuus, pyrimme siihen vaikuttamaan. Afrikassa naisella ei ole tätä mahdollisuutta.”

”Otat kantaa asioihin, joita meidän pullamössöjen on hankala käsittää. Tykkään siitä, miten karusti tuot esiin faktat naisten ympärileikkauksista. Teksti hieman kuvotti, tai siis se fakta siinä, mutta joillekin se tosiaan on arkipäivää. Tykkään myös kuvitiasi ja kankaistasi, toivottavasti herätät paljon huomiota, kun puuet kangan päällesi Afrikassa.”

5 ALUN LOPUKSI

Tarkoitukseni oli opinnäytetyössäni selvittää, millaisia merkityksiä taiteella on ja millaisia vuorovaikutuksia taide saa aikaan. Tämän lisäksi halusin tutkia, millainen on henkilökohtainen taiteen ja taidenäyttelyn tuottamisen prosessini ja pohtia sen myötä omaa ammatillista kehittymistäni.

Arvioidessani prosessia ammatillisen kehittymiseni kannalta voin todeta sen olleen hyvin antoisa. Ohjaustoiminnan artonomin työnkuvaan kuuluu ymmärtää, mitä hän ohjaa ja kenelle ohjattava menetelmä sopii. Ohjattava menetelmä tulee myös tuntea: ei voi opettaa toiselle jotain, mitä ei itse ymmärrä. Minulle oli tärkeää myös oppia prosessinomainen työskentelytapa, jollaista ohjaajan työssä tulee eteen varmasti, jos joskus päätyy ohjaamaan jotain tiettyä ryhmää pidemmäksi ajaksi. Kurssin pitäminen ja sen suunnittelu tai saman ryhmän kanssa työskentely pitkään ovat prosesseja sekä ohjaajalle ammatillisen oppimisen kautta että ohjattaville heidän läpikäymänsä henkilökohtaisen prosessin kautta, oli kyseessä sitten pedagoginen taidon oppiminen, taiteellinen ilmaisu tai terapeuttinen kuntoutumisen tavoite. Syvennyin prosessissani etenkin kankaan värjäykseen ja kankaankuviointiin menetelminä, joita koen nyt pystyväni ohjaamaan ammatillisesti tulevaisuudessa. Äärimmäisen tärkeä oppi prosessin aikana tuli myös itse prosessin ymmärtämisestä, omien työtapojen analysoinnista ja kehittämisestä. Jokainen on luova ja jokaisella ihmisellä on tarve ilmaista itseään. Niiden ilmenemistapoja ja esittämistä pystyy kuitenkin harjoittelemaan. Sain tärkeitä kokemuksia taiteen mahdollisuuksista ilmaisukeinona ja kertomisen tapana sekä opin ymmärtämään taidetta vuorovaikutuksen välineenä.

Läpikäymäni prosessin lopputuloksena olen oppinut itsestäni ja osaamisestani paljon, kehittänyt molempia ja saanut aikaan jotain hienoa. Tavoitteenani oli tehdä jotain vaikuttavaa ja näyttävää sekä perehtyä taiteeseen ja sen merkityksiin eri näkökulmista. Yksi opinnäytetyö on liian pieni kooste kertomaan kaikesta siitä, mitä tämän prosessini aikana olen oppinut, käynyt läpi ja mitä kaikkea olen tehnyt. Olen vaikuttunut ja välittänyt ja tehnyt jotain pientä, joka kuitenkin on joillekin ja joidenkin mielestä suurta. Pääsin tavoitteisiini tämän opinnäytetyön aikana ja olen tavoittanut sen kautta paljon kaikkea, jota en voi paperille ilmaista.

Viimeisessä palautteista lainaamastani otteesta sanotaan, että toivottavasti herätän huomiota pukiessani kangani päälleni Afrikassa. Palautteesta sain

idean todella käyttää itse painamiani kangoja, kun seuraavan kerran palaan Tansaniaan. Siitä tulee tavallaan prosessilleni päätös. Tai sitten siitä tulee mahdollisesti alku uudelle prosessille tai projektille.

LÄHTEET

Banksy. 2005. Banksy – Wall and Piece. Wembling, Germany: Firmen-gruppe Appl, aprinta druck.

Global.finland. Kehityskysymykset ja globaalikasvatus. Vuosituhataavoitteet Tansaniassa. 2012. Ulkoministeriön kehitysviestintä. Viitattu 22.8.2012. <http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=38048>

Itkonen, S. 2011. Taidekuvan äärellä – Katso, koe, jaa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kempas, T. & Mankila, K. 2010. Perinteen haavoittamat. Suomen suurlähetystö Dar es Salaam. Uutiset, 20.5.2010. Viitattu 22.8.2012. <http://www.finland.or.tz/public/default.aspx?contentid=192830&nodeid=31634&contentlan=1&culture=fi-FI>

Koski, M. 2012. Silvottu elämä. Me Naiset 5.1.2012, 68-74.

Laakso, T./maailma.net. 2010. Tansanian naiset haluavat osansa vallasta. Ulkoministeriön kehitysviestintä. Uutiset, 17.9.2010. Viitattu 22.8.2012. <http://www.finland.or.tz/public/default.aspx?contentid=200691&nodeid=31634&contentlan=1&culture=fi-FI>

Lehtimäki, H. & Suoranta, J. (toim.) 2006. Kasvattajan brändikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Mäkelä, M. (toim.) 2009. Maailmalla – Afrikka ja Oseania. WSOY.

Naukkarinen, O. 2003. Ympäristön taide. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 73.

Nokkala, M. & Ruhara, C. 2007. Tansaniassa tehdään työtä naisten aseman parantamiseksi. Ulkoministeriön kehitysviestintä. Uutiset, 15.2.2007. Viitattu 22.8.2012. <http://formin.finland.fi/Public/Print.aspx?contentid=86782&nodeid=15317&culture=fi-FI>

Näyttelyn mainos

Näyttelyssä olleet tekstit

Unapenda nini?

Mitä pidit töistäni? Millaisia ajatuksia, tunnelmia, kysymyksiä, vastauksia ja kommentteja mieleesi tuli?

Otan äärettömän mielelläni vastaan kaikenlaista palautetta töistäni ja vaikka et antaisikaan suoranaista palautetta, kerro millainen tunnelma sinulle töistäni tuli. Raapusta mietteesi, arviointiasi, hymiösi, piirroksesi tai yleinen fiiliksesi lappuselle ja kiinnitä lappu nuppineulalla kiinni kangaan. Asante sana!

”Sikuanza mimi la ajabu nini?”

”Aloitin päiväni miettimällä, miksi?”

Kangan tarina

Tansaniassa ja muissakin Itä-Afrikan maissa naisten pukeutumistyylisiin kuuluu usein olennaisena perinteinen kanga. Kanga on kaksiosainen, suorakaiteen mallinen kangaspala, jota käytetään päällä usein sellaisenaan. Kangan toinen osa kietaistaan vyötäisille ja toista palaa käytetään huivin tapaan päähineenä tai yläosana.

Kangat ovat värikkäitä, teollisesti valmistettuja ja seuraavat myöskin aikaansa. Tansaniasta voi esimerkiksi löytää kangan, jota koristaa Barack Obaman kuva.

Kangat erottuvat muista värikkäistä vaatekankaista, kuten kitengesta ja kikoista, kirjaimellisella sanomallaan. Kangan alareunaan on aina painettu swahilinkielinen sanoma, sananlasku, viisaus tai toteamus. Kangan tekstit voivat olla humoristisia, pohdiskelevia tai uskonnollisia.

Minun kangani on omistettu Tansanian naisille, joiden tulisi käsitellä oma arvonsa ja voimansa. Bob Marley sen aikanaan sanoi:

”Get up stand up! Stand up for your rights!”

Ihmisoikeusrikoksista suurin

Sen kamalampaa kidustuskeinoa, kuin naisten ympärileikkaus, on hankalaksi. Karmeinta siitä tekee se, että silpomista pidetään normaalina, perinteisenä ja välttämättömänä eikä sen tarkoitus ole kiduttaa. Tyttöjä leikataan tänäkin päivänä useissa Afrikan maissa, joillain Lähi-Idän alueilla ja Etelä-Aasiassa. Perinne pitää sitkeästi pintansa etenkin maaseudulla ja Afrikassa perinteisimpien heimojen ja yhteisöjen keskuudessa.

Ympärileikkausta on kolme eri tyyppiä. Ensimmäisessä klitoris poistetaan osittain tai kokonaan. Toisessa klitoris poistetaan ja pienet häpyhuulet leikataan osittain tai kokonaan. Kolmannessa ja kaikkein rajuimmassa ympärileikkauksessa ulkoiset sukuelimet poistetaan kokonaan ja häpyhuulet ommellaan yhteen niin, että virtsaamista ja kuukautisveren poistumista varten jää pieni aukko.

Ympärileikkaus vaikuttaa naisen loppuelämään aiheuttaen kivun ja verenvuodon lisäksi mm. virtsaamisvaikeuksia, verenmyrkytyksiä, pidätyskyvyttömyyttä, kudosten vaurioitumista, äärimmäisen vaikeita ja vaarallisia synnytyksiä, lapsettomuutta ja seksistä nauttimisen mahdottomuutta.

Yleensä operaatio tehdään 4-14-vuotiaille tytöille, joskus kuitenkin myös vanhemmille, naimisiin aikoville tai raskaana oleville naisille. Maailmassa elää tällä hetkellä noin 130 miljoonaa ympärileikattua naista ja tyttöä ja yhäkin noin 2 miljoonaa tyttöä leikataan joka vuosi.

Ratkaisu ympärileikkausten vähenemiseen ja toivottavasti jonain päivänä kokonaan lopettamiseen on muuttaa lainsäädäntöä, tiedottaa asiasta, saada se näkyväksi ja edesauttaa naisten ja miesten tasa-arvoa.

Lähteet:

Unicef. 02.02.2012. Tyttöjen ympärileikkaus. Viitattu 22.5.2012.

<http://www.unicef.fi/tyttojen-ymparileikkaus>

Koski, M. 2012. Silvottu Elämä. Me Naiset 5.1.2012, 68-74.